

ÚJKOR érettségi tesztfeladatok

1. Hogyan tesz szert az elme a fizikai világ dolgaira vonatkozó biztos ismeretekre? – így hangzott a 17-18. századi filozófia legfontosabb kérdésfeltevése, amelyre a racionalizmus és az empirizmus képviselői eltérő válaszokat adtak. Állapítsa meg, melyik irányzathoz köthetőek a következő állítások, és írja be a táblázat megfelelő sorába az állítások betűjelét!

(részfeladatonként 1-1 pont)

- a) Az ismereteink forrása az értelem.
- b) Velünk született idea például a dolog, az igazság és a gondolkodás ideája, ezek előfeltételei a tapasztalásnak, nem a tapasztalás során ismerjük meg őket.
- c) Az irányzat fő képviselői Locke, Berkeley, Hume.
- d) Isten jóságával nem fér össze, hogy megtévesszen bennünket.
- e) A tapasztaláson alapul minden tudásunk.
- f) Igaz mindaz, amit egészen világosan és elkülönítetten beláttunk.

racionalizmus:

.....

empirizmus:

.....

6 pont

2. Döntse el, hogy az állítások közül melyik igaz Descartes filozófiájára, és melyik nem! Tegyen X jelet a megfelelő oszlopba!

Állítások	Igaz	Hamis
Vannak velünk született eszméink.		
A megismerésben elsődleges a tapasztalat.		
Az igaz tétel megtalálásához a módszeres kételyt kell alkalmaznunk.		
Isten nem létezik.		
A létezők kétféle szubsztanciára vezethetők vissza.		
Tapasztalok, tehát vagyok.		

6 pont

3. A) A következő állításokról döntse el, hogy Kant filozófiája szerint elfogadhatók vagy nem fogadhatók el!

A megfelelő oszlopba írjon X jelet!

Állítások	Elfogadható	Nem fogadható el
Erkölcös az, ami boldoggá tesz.		
Az erkölcsiség törvénye parancsol, melyet az ember maga alkot önmagának.		
Az analitikus ítéletek esetében az alany fogalma magában foglalja az állítmány fogalmát.		
Minden megismerhető. Mindenről lehet biztos tudásunk.		
Van velünk született tudásunk.		

Minden tudásunk a tapasztalatból származik, de nem feltétlenül onnan ered.

A jelenségvilág azonos a magában való dolog világával.

Két *a priori szemléleti formával* születünk. Ezek a tér és az idő.

A megismerésben az érzékszervek és az értelem egymással együttműködve vesznek részt.

Az ember kettős lény: érzéki lény és eszes lény.

10 pont

3. B) A fenti állítások közül válasszon ki kettőt, és 2-3 mondatban indokolja döntését!

.....
.....
.....

4. Röviden, tömören fogalmazza meg, hogy mi a szerepe az álom-argumentumnak Descartes filozófiájában!

.....
.....
.....
.....

4 pont

5. A feladat a felvilágosodás korához kapcsolódik. Rousseau *A társadalmi szerződésről, avagy a politikai jog elvei* című írásának részlete alapján válassza ki az állítások közül azokat, amelyek a *polgári állapotot* jellemzik, és írja be azok betűjelét a kipontozott helyekre! (részfeladatonként 1-1 pont)

„A természeti állapotból a polgári állapotba tett átmenet alaposan megváltoztatja az embert, mert az igazságosságot teszi az ösztön helyébe, s a cselekedeteknek morális tartalmat ad, aminek korábban híján voltak. Csak amikor a kötelesség hangja veszi át az érzékek ösztönzésének, s a jog a testi vágyaknak a szerepét, csak akkor kényszerül rá az ember, aki mindaddig egyedül önmagára volt tekintettel, hogy más elvek szerint cselekedjék, és mielőtt engedne hajlandóságainak, hallgassa meg az ész tanácsát.

Fogalmazzuk ezt az egyenleget könnyen összehasonlítható kifejezésekben. A társadalmi szerződéssel az ember elveszíti természetes szabadságát és azt a korlátlan jogát, hogy mindent a magáévá tegyen, amit csábítónak talál, és amit meg tud szerezni, cserébe elnyeri a polgári szabadságot, és jogot szerez minden fölött, amit birtokol. Hogy a kárpótlást illetően ne essünk tévedésbe, gondosan meg kell különböztetnünk a természetes szabadságot, amelynek csak az egyén szab határt, a polgári szabadságtól, melyet korlátok közé szorít az általános akarat, s a birtoklást, mely csupán az erő műve vagy pedig az első foglalásból származó jog, a tulajdontól, mely okvetlenül valamilyen pozitív jogcímen alapul. A fentiekben túl a polgári állapot javára írhatjuk az erkölcsi szabadság elnyerését.

Csak ez teszi valóban önmaga urává az embert, mert rabok vagyunk, amíg a pusztai testi vágy ösztökélésére cselekszünk, de ha a magunk alkotta törvénynek engedelmeskedünk, akkor szabaddá válunk.”

- a) az emberek egyedül csak önmagukra vannak tekintettel
 - b) erkölcsi kötelezettségek vannak, az emberek az ész parancsát követik
 - c) az ember természetes szabadsága érvényesül, amelynek csak az egyén szab gátat
 - d) ösztönök uralkodnak
 - e) az ember elveszti természetes szabadságát, helyette polgári szabadságot nyer
 - f) az ember minden felett jogot szerez, amit birtokol
 - g) az emberek nem ismernek morális viszonyokat, kötelezettségeket
 - h) az általános akarat korlátozza a szabadságot
 - i) maga alkotta törvényeknek engedelmeskedik az ember
- A *polgári állapot* jellemzői:

.....

6. „A filozófia a következő kérdésekre vezethető vissza: Mit *lehet tudnom?* Mit *kell tennem?* Mit *szabad remélnem?* Mi az *ember?*”

A) Kitől származik a fenti idézet? A filozófus nevét írja be a kipontozott helyre!
(1pont)

.....

B) Állapítsa meg, hogy a fenti idézetben szereplő kérdések közül melyikhez kapcsolódnak a következő állítások, és írja be a táblázat megfelelő sorába a válaszok betűjelét! (részfeladatonként 1-1 pont)

- a) „Erről tanít a *vallás.*”
- b) „Erről tanít az *antropológia.*”
- c) „Ezt mutatja meg a *metafizika.*”
- d) „Ezt mutatja meg a *morál.*”

Mit *lehet tudnom?*

Mit *kell tennem?*

Mit *szabad remélnem?*

Mi az *ember?*

5 pont

7. Ismertesse röviden, tömören a kopernikuszi fordulat lényegét Kant filozófiájának ismeretében!

.....

4 pont

8. A feladat Kant ismeretelméletére vonatkozik.

Döntse el, hogy az alábbi állítások igazak vagy hamisak! Írjon X jelet a táblázat megfelelő oszlopába! (állításoként 1–1 pont)

Állítások

Igaz Hamis

1. A tárgyaknak kell igazodniuk az ember megismerő képességéhez.

Ezt a szemléletmódbeli váltást „kopernikuszi fordulatnak” nevezi.

2. Minden tudásunk kizárólag a tapasztalatból ered.

3. A tér és az idő a priori szemléleti formák.

4. Ismereteket csak a „magában való dolog világáról”
szerezhetünk, amely tapasztalatilag és gondolatilag
is megismerhető.

5. A szintetikus ítéletekben az alany fogalma
magában foglalja az állítmány fogalmát.

5 pont